

Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : вип. 10, у 5 т. – Кам'янець-Подільський : К-ПНУ ім. І. Огієнка, 2011. – Т. 5. – С. 32–33.

© Тарасенко М. О., 2011

УДК 598.2.502.4(477.8)

М.О. Тарасенко, аспірант

ГНІЗДОВА ОРНІТОФАУНА БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «ЛАЗАРЕВО» (КАМ'ЯНЕЦЬ- ПОДІЛЬСЬКИЙ Р-Н, ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛ.)

В роботі здійснено аналіз гніздової орнітофауни грабово-дубового лісу в межах ботанічного заказника місцевого значення «Лазарево». В результаті проведених досліджень на гніздуванні виявлено 32 види птахів, які належать до рядів *Falconiformes*, *Columbiformes*, *Cuculiformes*, *Piciformes* та *Passeriformes*.

Ключові слова: ботанічний заказник місцевого значення, гніздова орнітофауна.

Характеристика території дослідження

Ботанічний заказник місцевого значення (БЗМЗ) «Лазарево», створений рішенням Хмельницького облвиконкому від 26.10.1990 року №194, входить до складу природоохоронного ядра Національного природного парку «Подільські Товтри».

БЗМЗ «Лазарево» знаходиться в дубово-грабовому лісовому масиві, на лівому березі ріки Суржа, в межах 1-4 кварталів Панівецького лісного господарства Хмельницького держлісгоспу.

Матеріал і методика

Матеріал дослідження було зібрано протягом гніздового періоду 2005-2007 рр., з березня по липень.

Для визначення видового складу та чисельності птахів, в гніздовий період з квітня по липень, проводились обліки маршрутним методом без

обмеження ширини трансекти з наступним підрахунком щільності (особин/км²) [6]. Загальна протяжність маршрутів склала 5,6 км.

Поділ птахів за категоріями чисельності в обстежених біотопах подано за О.П. Кузякіним (1962): масові – 500-5000 пар/км², дуже численні – 50-500 пар/км², численні – 5-50 пар/км², звичайні – 0,5-5 пар/км², рідкісні – 0,05-0,5 пар/км² та дуже рідкісні – 0,005-0,05 пар/км². Частка участі птахів в орнітоценозі визначалась за наступними градаціями: домінуючим вважається вид, частка участі якого є найвищою в населенні, субдомінуючими усі види, частка участі яких перевищує 10% [3].

Результати досліджень

В результаті проведених досліджень на гніздуванні в БЗМЗ «Лазарево» виявлено 32 види птахів, які належать до рядів *Falconiformes*, *Columbiformes*, *Cuculiformes*, *Piciformes* та *Passeriformes* (табл. 1). Більша частина орнітофауни, – 81,2%, представлена птахами, які належать до ряду *Passeriformes*.

До численних видів належать зяблик *Fringilla coelebs* L., вівчарик-ковалик *Phylloscopus collybita* Vieill., вільшанка *Erithacus rubecula* L., дрізд чорний *Turdus merula* L., шпак звичайний *Sturnus vulgaris* L., вівсянка звичайна *Emberisa citrenella* L., сорокопуд терновий *Lanius collurio* L., вівчарик жовтобровий *Phylloscopus sibilatrix* Bechst., кропив'янка чорноголова *Sylvia atricapilla* L., синиця велика *Parus major* L., дрізд співочий *Turdus philomelos* L., та щеврик лісовий *Anthus trivialis* L.. Їхня частка складає 37,5% усієї орнітофауни.

Зеленяк *Chloris chloris* L., костогриз *Coccothraustes coccothraustes* L., вівчарик весняний *Phylloscopus trochilus* L., повзик звичайний *Sitta europea* L., горлиця звичайна *Streptopelia turtur* L., припутень *Columba palumbus* L., вивільга *Oriolis oriolis* L., кропив'янка сіра *Sylvia curruca* Lath., кропив'янка прудка *Sylvia curruca* L., синиця блакитна *Parus caeruleus* L., соловейко східний *Luscinia luscinia* L., мухоловка білошия *Ficedula albicollis* Temm., сойка *Garrulus glandarius* L., щиглик *Carduelis carduelis* L., крук *Corvus corax*

L., канюк звичайний *Buteo buteo* L., дятел великий *Dendrocopos major* L., крутиголовка *Junx torquilla* L., підкоришник звичайний *Cerhia familiaris* L.. належать до звичайних видів БЗМЗ «Лазарево». Частка цих видів складає 62,5% усієї орнітофауни.

Таблиця 1

**Гніздова орнітофауна ботанічного заказника місцевого значення
«Лазарево»**

№ п/п	Вид птаха	Пар/км ²	Частка участі (%)
1	<i>Fringilla coelebs</i>	48,8	13,7
2	<i>Phylloscopus collybita</i>	36,9	10,4
3	<i>Erithacus rubecula</i>	30,0	8,5
4	<i>Turdus merula</i>	28,8	8,1
5	<i>Sturnus vulgaris</i>	28,1	7,9
6	<i>Emberisa citrenella</i>	28,1	7,9
7	<i>Lanius collurio</i>	27,5	7,7
8	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	18,1	5,1
9	<i>Sylvia atricapilla</i>	16,9	4,8
10	<i>Parus major</i>	16,9	4,8
11	<i>Turdus philomelos</i>	15,6	4,4
12	<i>Anthus trivialis</i>	10,6	3,0
13	<i>Chloris chloris</i>	6,3	1,8
14	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	6,3	1,8
15	<i>Phylloscopus trochilus</i>	5,0	1,4
16	<i>Sitta europea</i>	3,8	1,1
17	<i>Streptopelia turtur</i>	3,1	0,9
18	<i>Columba palumbus</i>	3,1	0,9
19	<i>Oriolis oriolis</i>	2,5	0,7
20	<i>Sylvia communis</i>	2,5	0,7
21	<i>Sylvia curruca</i>	2,5	0,7
22	<i>Parus caeruleus</i>	2,5	0,7
23	<i>Luscinia luscinia</i>	2,5	0,7
24	<i>Ficedula albicollis</i>	1,9	0,5
25	<i>Garrulus glandarius</i>	1,3	0,4
26	<i>Carduelis carduelis</i>	1,3	0,4
27	<i>Cuculus canorus</i>	1,3	0,4
28	<i>Corvus corax</i>	0,6	0,2
29	<i>Buteo buteo</i>	0,6	0,2
30	<i>Dendrocopos major</i>	0,6	0,2
31	<i>Junx torquilla</i>	0,6	0,2
32	<i>Cerhia familiaris</i>	0,6	0,2

Висновки

Орнітофауна БЗМЗ «Лазарево» за якісним та кількісним складом є типовою для широколистяних лісових масивів Західного Поділля [1,2,4,5,7] та характеризується високим видовим різноманіттям.

Список використаних джерел:

1. Гузій А.І. Особливості біотопічного розподілу птахів природного заповідника «Медобори» і прилеглих територій // Проблеми вивчення та охорони птахів (Матеріали VI наради орнітологів Західної України, м. Дрогобич, 1-3 лютого 1995 р.). – Львів-Чернівці, 1995. – С. 39–41.
2. Гузій А.І., Сторожук С.А. Особливості структури пташинних угруповань заповідника «Медобори» та прилеглих територій // Проблеми становлення і функціонування новостворених заповідників (Матеріали науково-практичної конференції 12-15 червня 1995 р.). – Гримайлів, 1995. – С. 36–38.
3. Кузякин А.П. Зоогеография СССР // Уч. зап. МОПИ им. Н.К.Крупской. Биогеография. – 1962. – Т. 109. – Вып. – 1. С. 3–182.
4. Майхрук М.І. Деякі спостереження за чисельністю птахів в лісах заповідника «Медобори» // (Проблеми становлення і функціонування новостворених заповідників. Матеріали науково-практичної конференції 12-15 червня 1995 р.). – Гримайлів, 1995. – С. 57–58.
5. Матвеев М.Д., Любінська Л.Г. Структура населення птахів лісових біотопів Національного природного парку «Подільські Товтри» в гніздовий період // Роль охоронюваних природних територій у збереженні біорізноманіття: Матеріали наукової конференції, присвяченої 75-річчю Канівського природного заповідника (Канів, 8-10 вересня 1998 р.). – Канів, 1998 – С. 203–204.
6. Равкин Е.С., Челинцев Н.Г. Методические рекомендации по комплексному маршрутному учету птиц. – М., 1990. – 33 с.
7. Тарасенко М. О. Структура пташиного населення лісу та узлісних екотонів на прикладі лісового урочища «Панівецька Дача» // Вісник

Кам'янець-Подільського національного ун-ту імені Івана Огієнка.
Природничі науки. – 2009. – Випуск 2. – с. 75–79.

The analysis of nest fauna of the birds in hornbeam-oak forest is in-process carried out within the limits of botanical заказника of local value of «Lazarevo». As a result of the conducted researches on nesting found out 32 types of birds which belong to the rows of *Falconiformes*, *Columbiformes*, *Cuculiformes*, *Piciformes* and *Passeriformes*.

Keywords: Botanical conservation of local value, nest fauna of the birds.